

"כהן־אורגד חושב שהוא עושה דבר אחד, ולמעשה הוא עושה דבר שונה לגמרי" קובעת הכלכלנית אסתר אלכסנדר, "החלום לא יתגשם, ואנחנו נשלם את המחיר הכבד מבלי להועיל במאומה"

שר כהן־אורגד
200,000 מובטלים

"התיקוה" שהירידה בייבוא המוצרים הנכנסים, כגון חיטה ומספוא, ובמוצרי השקעות וחומרי־גלם, תהיה גדולה יותר מאשר העלייה בייבוא מוצרי מותרות. זה, כמובן, ייתכן, אך למי זה דרוש?

אין ספק שהרבה מחטיא את היעדים — בכל אופן את היעדים המוצהרים של הגרלת ההשקעות ופיתוח המשק.

חוסר־עבודה

ההנחה שהגידול בייצוא יספוג את האבטלה שתיווצר בשוק המקומי בשל הקיצוצים בתקציב והירידה בכוח־הקנייה של השכירים מתבססת על ההנחה שהתל"ג (התוצר הלאומי הגולמי) לא יירד, ושהגידול בייצוא יקוץ את הירידה בייצור המקומי. הנחה אחרונה זו איננה נכונה, כי התל"ג כן יירד.

"הפיחות הריאלי" (עליה יותר גדולה בהכנסות מאשר בעלויות) לא יחול על הייצור לשוק המקומי, וספק אם יחול על הייצור לייצוא. ההכנסות של הייצור המקומי בעיקבות הפיחות לא יעלו. אך העלויות כן, כי הייבוא הדרוש לייצור יתייקר מאוד. הורדת השכר לא תקוץ ייקור זה, כי מרכיב השכר בייצור נמוך מזה של מרכיב הייבוא.

אם נוסף לזה גם את הצטמקות השוק בשל הירידה באותו השכר, פלוס הירידה בהומנות הממשלה, ועוד שער־ריבית גבוה, הרי לך התמוטטות מפעלים, וחוסר־עבודה גדול. הירידה בייצור המקומי תהיה יותר גדולה

כמשק, הוא מוריד, אומנם, את ההכנסות מן השכר, אך רווקא בשל כך הוא מגדיל את רמת־ההכנסות מן הרווח. כי מה אתם חושבים — מהו

ההפרש העצום שיווצר בין השכר הנמוך בשל עיקור תוספת־היוקר, ובין המחירים הגבוהים בשל הפיחותים וביטול הסובסידיות — אם לא רווח? אם נוסף לזה גם את מיליארי הדולארים שבידי חלק (קטן, לדעת) של הציבור, שערכם במטבע המקומי עולה ביחס ישר לגמרי עם הפיחותים, הרי ברור שעיקור תוספת־היוקר לא יוריד בהרבה את ההכנסות במשק.

אפילו הכלכלנים הנלהבים ביותר לעיקורים לא יצליחו לעקר את ההכנסות הנובעות מן הדולארים, מהשפעת העלייה בשער הדולר, לכן ההנחה שהאינפלציה שנגרמת בשל הפיחותים תיעצר, כי גם ההכנסות תתרונה בעיקבותיהם, היא הנחה בלתי־נכונה, גם אם יצליחו לעקר את תוספת־היוקר.

יופנו השקעות וכוח־אדם לייצוא, והקפו יגדל. זאת, ביחד עם הירידה בייבוא, ישפרו את מאזן־התשלומים. ייתכן שתיווצר בדרך זו, פה ושם, אבטלה, אך גידול הייצוא יספוג אותה, בשלב השני תיעצר גם האינפלציה, כי הרמה הנמוכה של ההכנסות תביא לכך שהמשק יגיע לידי איזון, כאשר הצריכה שווה לייצור והגרעון במאזן־התשלומים יירד. יירדו גם חובות־החוץ, כי לא יהיה עוד צורך במימון עורף ביקוש מקומי. איזון זה של המשק ימשש בסיס מצויין לחידוש הפיתוח בשלב השלישי.

תסריט חלומי ממשו קצת קשה, אומנם, עליך, עמך ישראל, אך כדאי. הצרה היא שהחלום לא יתגשם, כי ההנחות שעליהן הוא מושגת אינן נכונות.

מה הן הנחות אלה? בראש ובראשונה, שימו לב שבמרכיבי התסריט חסר שער־הריבית. בישיבות הממשלה, שנמשכות שעות ארוכות, ושנידונים בהן כל מרכיבי הכלכלה, לא שמענו ששער־הריבית נזכר בכלל. מסיבה זו, כל התוכנית לא רצינית, כי כוחו של שער־ריבית גבוה לחנוק כל ייצור, גם את הייצור לייצוא, והיה הפיחות גבוה ככל שיהיה.

לדעת, שער־הריבית יישאר גבוה, ורכו זה לברו יספיק, כדי להפוך תוכנית הבראה זו לתוכנית של הרס וחורבן למשק. מיפעלים ייסגרו, עובדים ייפלטו לרחוב, מערכות מפוארות של ייצור, של חקלאות, של חינוך, של השכלה גבוהה ושל בריאות יתדרדרו, וזאת תוך כדי המשך דהירת

הה: פחות גדול ומהיר של השקל; ביטול סובסידיות; קיצוצים בתקציב־המדינה, התמוטטות מניות הבנקים ועיקור תוספת היוקר. לאוסף זה יצטרפו בוודאי גם עלייה בשער־הריבית וקיצוץ קיצוץ הגדול התפקיד המיועד לפיחות הגדול הוא לשפר את ריווחיות הייצוא ולהוריד את ריווחיות הייבוא. תפקידו

מ ילחמת לבנון נכשלה, כי אף אחת מן הנחות שעליהן היתה מבוססת, לא היתה נכונה. ההנחות הן דבר מרכזי בכל תוכנית פעולה. הן אינן מרכזיות פחות מן היעדים. הדרך אל היעדים בנויה על הנחות. אם ההנחות אינן נכונות, הרי שהדרך תוביל אותנו אל תוצאות אחרות לגמרי מן היעדים שלנו.

עמדה בתוך הבוץ

מאשר העליה בייצוא, אם בכלל יהיה דבר כזה על רקע התל"ג המצטמק. הייצוא אינו איוה דבר נפרד, אלא חלק אינטגרלי של הייצור. רוב המיפעלים מייצרים גם לשוק המקומי וגם לייצוא. אם הם נפגעים קשה בחזית המקומית, אין כל ודאות שהתגובה תהיה הגרלת הייצוא ולא סגירת המיפעלים. מלבד זאת, גידול בייצוא, שיתכן שיתרחש תוך כדי ירידה בסך־הכל התוצר הלאומי, לא יימשך זמן רב, וייעלם מהר מאוד. הוא אינו שווה את המחיר הגדול של אבטלה והרס מיפעלים ומערכות.

אם מישוה מניח שהאבטלה והרס הייצור המקומי יהיו אלה אשר יעצרו את האינפלציה, גם הם טועים. תוך כדי ירידה במכירות, יעלו היצרנים את המחירים, כדי לשמור על הכנסותיהם, ולא יורידו אותם. זאת כל שכן, כאשר שוק המותרות בארצנו — המקומי והמיובא — יעלה ויפרח ויניב הכנסות גדולות. נכון, אבטלה של כ־200,000 עובדים, ולא פחות מזה, ייתכן שתוריד את המחירים. מיספר זה מתאים למיספר היחסי של מובטלים באנגליה, מעשה ירידה להתפאר של הגברת תאצ'ר, האידיאל החדש של כלכלנינו, ואני מקווה שלידי כך לא נגיע.

התסריט הכלכלי היפה של האוצר ושל הכלכלנים, שבהם נעזר להכינו, יילך בדרך של התסריט "היפה" על מילחמת לבנון, ובחמתו יבואו אבטלה ואינפלציה דוהרת.

עיקור תוספת־היוקר לא יבטיח שום "פיחות ריאלי", שבין היתר אמור לכלום את האינפלציה. ואם הפיחות ועיקור תוספת־היוקר — בנפרד ובחד — יגרילו הכנסות כמשק מן הרווח, על מה מתבססת ההנחה שהייבוא יירד? הנחה זו יכולה להתבסס רק על

כלכלנית אלכסנדר
למי זה דרוש?

האינפלציה.

השכר ירד, הרווח יגדל

ה החרות אחרות של התסריט אינן נכונות. עיקור תוספת־היוקר אינו מבטיח רמת־הכנסות נמוכה

השני הוא להעלות את רמת המחירים, קרי, להאיץ את האינפלציה, כדי שלא נוכל לקנות את המוצרים וכך תרד הצריכה.

תפקידה של הקטנת הסובסידיות הוא, שוב, להוריד את כוח־הקנייה, וזוהי גם את הצריכה במשק. תפקידה האחר הוא לקצץ בתקציב־הממשלה.

תפקידו של קיצוץ תקציב־המדינה הוא להוריד את הצריכה הציבורית כמשק.

תפקידו של עיקור תוספת־היוקר הוא להוריד את השכר, את כוח־הקנייה, ולכן גם את הצריכה של השכירים. הפסקת הוויסות של מניות־הבנקים, תפקידה לגרום להקטנת כמות הכסף הנזיל בידו בעליהן, ובכך שוב, להוריד את הצריכה במשק.

אחרי שחולקו התפקידים, נראה התסריט בערך כך: בשלב ראשון, בשל הפיחותים וביטול הסובסידיות, תרדה האינפלציה. כד בכך עם דהירת האינפלציה יירד השכר, בשל עיקור תוספת־היוקר, ואולי תרונה כמעט גם הכנסות אחרות, בשל הפגיעה בכורסה ובמניות הבנקים, וגם בשל קיצוצים בתקציב המדינה. ייווצר פער גדול בין רמת־המחירים ובין רמת־ההכנסות. כתוצאה מכך תרד הצריכה של מוצרי ייבוא, וגם של מוצרים מקומיים. הריווחיות האבסולוטית של הייצוא תיגדל בשל הפיחותים הגדולים, והריווחיות היחסית תגדל בשל הצטמקות השוק המקומי. מסיבה זו

גם בשטח הכלכלה הכישלון נובע ישירות מהנחות בלתי־נכונות. גם בשטח הכלכלי אין להשיג יעדים אם תוכנית־הפעולה והמדיניות הכלכלית על הנחות בלתי־נכונות. במיקרה זה, לא זו בלבד שלא נשיג את היעדים, אלא נמצא את עצמנו עמוק בהרבה בתוך הבוץ הכלכלי, אחרי ביצוע התוכנית הכלכלית, מאשר היינו בתחילתה.

גם לביצוע תוכנית כלכלית יש מחיר, לפעמים מחיר כבד, כגון אבטלה, אינפלציה, הרס מערכות הבריאות, החינוך והרווחה.

אם אין אנו רוצים להישאר עם המחיר בלבד, כאשר היעדים נמוגים בערפל, הרב החשוב ביותר לעשות הוא לבדוק את ההנחות. הנחות בלתי־נכונות עושות למתכנני מיבצעים דבר מוזר מאוד: הם חושבים שהם עושים דבר אחד, ולמעשה הם עושים דבר אחר לגמרי — כך במלחמה וכך בכלכלה.

הרס וחורבן

הנה הופיעה הממשלה עם תוכנית כלכלית גרנדיוזית לשיפור המצב הכלכלי במשק. היעדים הם: לשפר את מאזן התשלומים, להקטין את חובות־החוץ שלנו, ולעצור את האינפלציה. האמצעים, האמורים להוביל אותנו אל יעדים מצויינים